Q. D. B. V.

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,

SERENISS. PRINCIPE REGIO AC DOMINO,

DN. FRIDERICO AVGVSTO

ELECT. SAX. HEREDE, ETC. ETC. ETC.

DISSERTATIONE MEDICA INAVGVRALI

CAVTIONES IN COGNOSCENDO CVRANDOQVE SCORBVTO NECESSARIAS,

PRAESIDE

IO. HENR. HEVCHERO,

PHIL. ET MEDIC. DOCT. ANAT. ET BOTAN. PROF. PVBL.

PRO POTESTATE

CONSEQVENDI SVMMOS IN ARTE MEDICA HONORES,

ERVDITORVM EXAMINI

SVBIICIET

AVCTOR ET RESPONDENS

SAMVEL CHRISTOPH. VRSINVS,

BVTTELSTAD. THVRING.

A. D. FEBR. cIↃ IↃ cc XII.

IN AVDITORIO MAIORI

HORIS ANTE ET POST MERIDIEM CONSVETIS.

PRAEFATIO.

VT omnia fere perplacent uatis Venuſini: ſic illud in primis in Carminibus uerbum:

Quid quisque uitet, nunquam homini ſatis
Cautum eſt in horas.

Quod aureum monitum licet omnibus ſit datum hominibus: uidetur tamen ad eos praecipue, qui praecipuam hominum gerunt curam, referri poſſe. Nullis enim mortalibus, quam eis, quos modo dixi, maiori opus cautione. Quo grauiora enim horum munera officii, hoc facilior ad lapſum uia: hoc procliuius praecipitium. Tum autem, ubi et maius a caſu periculum, et metus a prolapſione grauiori: ibi cum maxime cauendum. Neque uero meum duco percurrere in praeſens quaeuis hominum genera, quibus mortalium ſalus praecipue curatur. Quam arduum ſit Theologorum officium, quantaque iis

neceſſaria cautio, ne qua anima ſalute aeterna excidat, inque orcum incidat, meum non eſt demonſtrare. Eſt uero et alienum inſtituto meo exponere de Iurisconſultorum cautionibus. Vaſta eorum de hiſce condita uolumina cognoſcat ille, ſi cui cauere placet, ne clientum honos, fortuna, uita periclitetur, aut perdatur. Mihi quidem morbi, morborumque inſidiae, ac fallaciae ante oculos uerſantur. Facilis et hic eſt lapſus: facilis ex morbo leuiori in grauiorem hic praecipitatio; facilis uel ipſa aegrorum ruina, mors, interitus. Quare, ſi quos in homines alios, profecto in Medicos, poetae competit uerbum:

Quid quisque uitet, nunquam homini ſatis
Cautum eſt in horas.

Nec defuerunt, fateor, ante nos, qui hinc inde aliquid de eo, quod cauendum, ſcripſerunt: ſed quotusquisque eſt, qui tot uaſta perlegat uolumina? quotusquisque ſit uacuus ad eruendas ex quorundam librorum fimetis, ſaepe horrendis, uniones ſingulos? quantulumque eſt illud, quod BONETVS ex operibus BALLONII in ſuam deriuauit Pharum Medicorum, inque Mercurium, quem uocat, Compitalitium? quantulum, quod PRIMEROSIVS conſcripſit opuſculo de Vulgi in Medicina erroribus? quantulum, quod VVALDSCHMIDIVS in Monitis Medico-practicis? quantulum denique, quod in ſua Pra-

xi

xi Medicinae infallibili VALENTINIVS? ſique ipſas ARNOLDI de VILLA NOVA Cautelas Medicorum, et SEPTALII Medicorum Cautiones intuear, tamen nihil illae ſunt omnes ad reliquas, quas Medici eſt adhibere, ne quam det noxam pro bono, plusque damni, quam ſalutis. Proinde ſapienter admodum aliquot aeui noſtri Medici cenſuerunt, hoc inſtitutum per partes perſequendum, talique ratione uniuerſum morborum pelagum traiiciendum eſſe. Quam quidem rem aggreſſi HOFMANNVS, et STAHLIVS, facem praelucere aliis inſtituerunt: quorum ille Cautiones circa curam Vlcerum, Cautiones Conuulſionum, Cautiones Morborum Spaſmodico-Conuulſiuorum uulgauit: hic de cauto Adſtringentium uſu operam ſuam, fidemque orbi erudito comprobauit. Quae ratio et mihi arridet ſummopere, et ſumme, maximeque neceſſaria uidetur. Ego uero laudatos conſectans duces, cui ſpecimen pro poteſtate conſequendi honoris Medici dandum eſſet, eas colligendas cautiones, diligenterque perueſtigandas duxi, quarum uſus in cognoſcendo, tollendoque neceſſarius Scorbuto uideretur.

B. C. D.

CAUTIO.

I.

CAue, cum morbis aliis Scorbutum confundas.

Scilicet, quo labi eſt facilius, hoc magis eſt a lapſu cauendum, eodemque praeſertim grauiore. Atqui hic et facile et turpisſime nos labi poſſe, per quosdam eundo morbos conſtitui demonſtrare. Ac primo quidem loco *Lues* prodeat *Venerea*, uel ideo, quod in hoc morbi genere fama cum uita non pari modo ambulet paſſu, ſed hanc quoque anteuertat, dum eius uel leuis ſuſpicio haud leuem famae inurit maculam, eidemque maiores, quam uitae ipſi ſtruit inſidias. At enim uero adeo cognati hi uidentur affectus, ut HELMONTIVS Scorbutum ſe habere inſtar Luis Venereae ſcripſerit; VVALDSCHMIDIVS eum, qui unius probe affectus cognouerit naturam, et indolem, de alterius quoque cauſis facile differere poſſe iudicauerit, et PECHLINVS putauerit, utriusque morbi naturam diſtinguere tantum gradum uiſci, et acrimoniae. Neque ullum mihi eſt dubium, olim Veneream Luem ſub Scorbuti tegmine latuiſſe, ſaepius medicisque impoſuiſſe. Ita enim et parentum Lue Venerea infectorum natos Symptomatis grauioribus affectionis Scorbuticae aemulis obnoxios degiſſe VVILLISIVS animaduertit: et Scorbuti Symptomata Venereae prae ſe ferre Luis faciem quotidiana teſtatur experientia. Hinc puto fieri, ut, ſi qui foedum occultare ſtudeant morbum, fere nomen Scorbuti praetexant. Ceterum utrinque adſunt et capitis, et oſſium dolores, oſteocopi dicti, iidemque noctu inprimis graues: utrin-

que maculis foedatur cutis: utrinque dentium metuitur caſus: utrinque deteſtabilis exhalatur foetor: utrinque ſpiratur contagium: adeſt ingens utrinque tam macularum quam ulcuſculorum contumacium taboque et uiſcido pure manantium copia: maligna utrinque ulcera palatum, faucesque depaſcunt: et utrinque ne quid Scorbuto ad aemulationem deeſſe uideatur, cum bubones, uirorum inguen afficientes, tum acris uirulentaque ſanies ſtillans ex muliebribus notatur, aegrosque ſeuerisſime affligit. Quae cum ita ſe habeant, cauendum ſedulo putamus, ne innocentes Scorbutici duplici uirga caedantur, et praeterquam quod grauitate morbi ſatis iam affligantur, praeterea in foedisſimi illius, atque abominabilis a Venere morbi incidant ſuſpicionem ſed ad hanc effugiendam minime equidem PECHLINVM audiendum arbitror, qui, Titium ſuum, apud quem omnia memorata coaluerant Symptomata, ſuſpicionis effugiſſe aleam, fatetur, quod iurata fide, et nota probitate ſe abſoluisſet. Videtur enim ad medicos decipiendum quaſi factum illud aegrorum genus, quod Iouem ſolet iurare lapidem, ſe furtiuos nunquam ſecutum Iouis amores, cum tamen deinceps aegritudinis euentus omnia edoceat alia. Quare ut affines admodum hos morbos, Veneream, Scorbuticamque Luem, recte diſtinguamus, exiſtimarim, non tam in aegrorum fidem quam naturam morbi intuendum eſſe. Quod ut recte fiat, ante omnia ad Symptomatum, quae modo dixi communium copiam reſpiciendum. Namque, ſicubi coniuncta ſimul in aliquo concurrunt aegro omnia, ibi parum ad iuſtam contagii Venerei ſuſpicionem uidetur deeſſe. Hinc uero ſigillatim, quod ad dolores attinet oſteocopos, noctu incrementa ſumentes, praeterea quod illi quartanis quoque febribus exiſtant communes, adeoque pathognomonicum Luis Venereae ſignum non ſuppeditent; detegit etiam Scorbuticos pulſus paruus, et is inaequalis. Porro et in Scorbuto Cephalalgiam noctu auctam praecurrere ſolent plerumque euacuationes ſanguinis, Haemorrhoidales

cum-

cumprimis ſuppreſſae: Huc accedit, quod dolor capitis non aeque tenaciter inhaereat nuchae, in Scorbuto, quam Lue Venerea. Ad haec dolores nocturni in Scorbuto magis pungunt, magisue pungendo grauant, quam Lue in Gallica, ubi tendunt magis. Iidem occupant in Scorbuto plures partes ſimul, ſuntque minus profundi: unde et minus proprie oſteocopi dicuntur. Namque oſteocopi dolores proprie ſolius ſunt Luis Venereae, utpote in qua dolores quaſi osſium centra occupant. Sunt denique in Scorbuto aliis, quam in Lue Venerea ſtipati Symptomatibus nocturni dolores. Tumores magni, et profundi cum in inguinibus Scorbuticorum, tum in aliis corporis partibus nonnunquam reperiundi, tumores, bubonesque Gallicos aemulantur quidem, at ab iisdem eo diſcernuntur, quod in his apertis materia pinguis, lardo ſimilis, plerumque reperiatur, qualem Scorbutici non oſtendunt. Praeterea erumpunt eiusmodi tumores Scorbutici hinc inde ſubito, eademque facilitate et promptitudine, qua orti ſunt, euaneſcunt, atque inde ab ortus ſui initio leuem admodum parti affectae reſolutionem afferunt, immo Paralyſin Scorbuticam antecedere conſueuerunt. At longe aliter in Lue fit Venerea. Adde quod tumores Scorbutici ſequantur uitam triſtem, et calamitoſam: Venerei e contrario luxurioſam. De puſtulis monendum, Venereas in piloſis potisſimum enaſci locis, et Scorbuticis per reliqua Scorbuti ſigna diſtingui. Quod cum alias, tum tunc ad animum reuocandum, cum in EVGALENO legimus, Scorbuto uel ipſum nonnunquam penem exulcerari; cum in SENNERTO, feminarum Scorbuticarum fluorem album adeo ſalſum, et acrem nonnunquam eſſe, ut uiri inde facile inficiantur. Ecquid enim affectiones eiusmodi a Lue diſtinguat Venerea, praeter id, quod Scorbuto eſt pathognomonicum: Dentes ſicubi aegris utrisque uacillant, iidemque foetidam ſpirant animam, ſciendum oris haec uitia Lui Venereae non eſſe perpetua, ac fere tantum poſt uſum hydrargyri accedere, cum ex aduerſo a Scorbuto fere

ſint

ſint inſeparabilia. De faucium, tonſillarum, ac palati eroſionibus placet, quod aliquando C. I. LANGIUM tuliſſe legimus iudicium, qui, cum ex eo quaereretur: An ex earum praeſentia morbus Gallicus colligi poſſit? reſpondit, ex uno Symptomate non poſſe coniici Luem Veneream, eſſeque ſemper ad aegri indolem, aliasque circumſtantias attendendum. Vnde et aegram illam, de qua interrogatus fuerat, a ſuſpicione abſoluit, uel ideo, quod eſſet cachectica, quodque exulceratio iſta quotannis uerno tempore rediret. Ad contagium quod attinet, eo, fateor; Scorbutus interdum propagari poteſt. Interdum inquam. Nam ſaepius et ab aliis, et iis remotioribus, oritur cauſis. Luis contra Venereae alia eſt ratio, et ea contagio unice corrumpit. Addo, quod diverſa ſit mali Gallici, et Scorbuti curatio: id quod uel exempla demonſtrant, quae apud SORBAITTVM reperias, quibus conſtat Sudorifera et Mercurialia Scorbuticis noxam attuliſſe.

Deinde cauendum, ne Scorbutus confundatur cum *Febre.* Scorbuto, et febri multa communia: cuius generis ſunt calores, qui quidem nocturno tempore intenduntur: anorexia, lasſitudo ſpontanea, anxietas cum lipothymia, exanthema, delirium, urina denique pulſusque praeternaturalis. Haec omnia et inſunt in Scorbuticis, et etiam febrim mentiuntur. Veruntamen eadem differunt in Scorbuto, et febribus. Ac de Urina quidem cautione uidebimus propria. Lasſitudo in Scorbuto languorem potius, quam morbum initio arguit, nec ſenſibile uirium detrimentum affert; contra in febri cum uiribus deiectis, proſtratisque, coniungitur, quin et euidentiora adſunt febris indicia. Anorexia Scorbutica tanta non eſt, quanta febrilis. Scorbuticum uero animi deliquium a febrili egregie his diſtinguit uerbis EVGALENVS. *Qui in paruo, inquit, quantum ad ſenſum, morbo, a quo decumbentes parum aut nihil pati uidentur, ſubito ac præter rationem animo linquuntur, aut ad animi deliquium proni ſunt, hi illud ob Scorbutum patiuntur.* Deliria Scor-

buti-

buticorum, ut inopinato inuadunt, ita ſaepe facile remittunt, nec inflammationem cerebri, aut inſignem medullae eius affectionem, pro fundamento habent, eoque ipſo ab aliis deliriis diſtinguuntur. Sed et ab iisdem differunt urinis Scorbuto propriis, inopia pulſus febrilis, itemque cauſis. Si qui maculas Scorbuticorum ab exanthematibus febrilibus diſtinguere neſciunt, illi mihi uidentur ſimiles ei, quem a B. Praeceptore SPERLINGIO, miſſum aliquando nouimus ad explorandum aegrum, cuius pulicum morſus medicus ille pro petechiis habuit, utut aeger ille non febricitaret. Grauiter ſcilicet febricitant, qui exanthemata habent febrilia: Scorbuticorumque praeterea maculae pedes inprimis occupare ſolent, et in multos usque nonnunquam durant annos, & plerumque ampliores ſunt, ac latiores. Calor denique, in Scorbuto affligens, a febrili optime diſtinguitur, quod typus febrilis ei deſit, hoc eſt, quod erraticus is ſit, et fugax: unde et Phlogoſeos accepit nomen. Idem infeſtat ſine horrore, ac frigore: ac licet certis interdum interuallis quotidianam aemulari uideatur febrim, huius tamen non habet proprietates.

Calor etiam Scorbuticus pro *Calore Hectico*, ac tali, qualis lentus eſſe ſolet febribus, ſaepius habetur. Cur pro tali habeatur, haec eſt cauſa, quia cum nocturno ſaepius inuadit tempore, tum in tempus usque matutinum durat: tum largisſimos ſudores habet nocturnos comites: tum et nonnunquam Atrophiam procreat. At enim uero haec omnia non ſufficiunt ad Hecticae, Lentaeque Febris demonſtrationem. Deſunt enim etiamnum uiſceris ſigna corrupti, cuius ulcus, aliudue uitium, lenta conſequatur febris. Neque ſudores, quamuis copioſisſimi, Scorbuticos conficiunt: conficiunt autem hecticos. Hinc uero et propria Phthiſeos, febrisque hecticae ſigna non adſunt. Contra ea pulſus, urina, et alia, quae tum anteceſſere, tum adhuc praeſentia ſunt indicia, Scorbutum principem auctorem arguunt. Vt multa ne dicam de ſiti, quae febricitantibus tantum non eſt domeſtica: at Scorbuticis fere nulla, aut ſaltim nullius momen-

menti, etiamſi fuerit lingua fiſſuris foeda. Egregie de febri hectica, et ſcorbutica, ETTMVLLERVS ſic ſcribit. *Scorbutica Febris in noſtris prouinciis profecto eſt frequentisſima, adeo ut hinc nonnulli ſibi perſuadeant, hecticam febrim penitus eſſe amiſſam in pathologia moderna, in eiusque locum ſurrogatam eſſe Febrim Scorbuticam. Huius diagnoſtica ſigna ſunt omnia ea, quae per ſe Scorbutum ſignificant, palmarium interim notetur ſignum, quod in febre hac adſint notabilia circa appetitum uitia. Verbi gratia adeſt nimius, ut plurimum aut cum Vomitu, aut deprauatus, ita ut ad omnis generis ſalſa feratur appetitus. Item in febre Scorbutica utplurimum adſunt obſtructiones alui contumaces: in habitu corporis uidentur maculae liuidae, demumque ſudor odorem ſpargit ſubacidum, reperiturque in lecto mane copioſum rubrum ſabulum: praetereaque adeſt totius corporis macies.* Ceterum ex dictis caue tibi perſuadeas, Scorbutum prorſus, omninoque a febri abeſſe. Febris ſaepe Scorbuto iuncta eſt, et inde dicta Scorbutica. Eiusdemque uaria genera, ab aliis febribus diſterminare ex EVGALENO SENNERTVS docet. Facile ceteroquin patet Scorbuticas inter, et alias febres, differentia. Contumacior ceteris Scorbutica febris, curatuue difficilior. Nam quotiescunque febrium curatio non ex uoto ſuccedet, Scorbutici aliquid ſubeſſe, non immerito ſuſpicaberis. Illa praeterea in principio Paroxyſmi uel cum Caro, uel cum conuulſione ceterum breui ſponte remittente, coniuncta. Produnt denique ſeſe in tali febri etiam alia Scorbuti ſigna, Scorbutum manifeſtantia.

Cauendum quoque ne *Hydrops* ex Scorbuto oriundus cum eo, qui cum Scorbuto nihil habet commercii, confundatur. Maior in Scorbuto hydropico, quam in Hydrope, reſpirationis difficultas. Eſt et ibi praeter reſpirationis moleſtiam multa de anguſtiis praecordiorum querela. Et quanquam utrumque horum malorum cedit remediis, iis in primis, quae flatus diſcutiunt, tamen redit per interualla. At haec in Hydrope accidere non ſolent. Porro, ſimul atque in Scorbuticis ple-

thoricis Hydrops adeſt, facies liuida peccantis praebet indicium humoris. At nec id in Hydropis principio animaduertitur. Item tumor in Scorbuto hydropico durus magis, magisque tenſus eſt, quam in Hydrope eſſe ſueuit. Vnde ille digitorum ueſtigia facile, atque ſatis alte recipit, et recepta, tumorum more oedematoſorum, diu ſeruat. Scorbutus praeterea Hydropicus a cauſa euidente, ſiue occaſione quadam, et quidem ſubito excitatur, imo humores cumprimis male affectos habet; cum ex aduerſo in hydrope ſolidae magis partes uiſcerum laborent. Interea dubium eſt nullum, quin Scorbuticus eiusmodi et occaſionalis Hydrops, ſicubi radices egerit altius, in habitualem tandem, uerumque hydropem degenerare posſit.

At dolor uentris Scorbuticus, a quo dolore morbum Schörbunck dictum aiunt, quaſi uentris rupturam, eo quod tanta adſint uentris tormina, et lancinationes, ut diuelli omnia, atque dilacerari, aegris uideantur, etſi cognatus aliquo modo eſt *dolori colico*, a flatibus oriundo inteſtina diſtendentibus: tamen nihilominus multum a Colica differt. Hic enim morbus nec ita eſt pertinax, nec ita diuturnus; ſed, deiecta aluo, eiectisque flatibus, breui euaneſcit: circumſcribitur etiam ſitu inteſtini coli, eſtque coniunctus cum abdominis tumore. Contra in doloribus uentris Scorbuticis omnia multo aliter ſeſe habent. Hi etenim ſatis ſaepe ſunt diuturni, usque adeo, ut uel ultra dies quadraginta nonnunquam durent: nec tantummodo coli ſequuntur ſitum; ſed quaquauerſum ſentiuntur. Totus interdum uenter dolet infimus: qui cruciatus, ſi quando diutius perſiſtit, in lumbos usque, dorſumque propagatur, indeque in totius membra corporis diffunditur. Quo fit, ut non raro ſuccedat Paralyſis. Ceterum id, quod cum maxime incurrit oculos, eſt depreſſus potius abdominis fornix, quam laqueatus. Atque ille quidem usque eo depreſſus eſt nonnunquam, ut cum umbilicus retractus, lumbisque quaſi affixus, tum uenter totus concauus eſſe

uidea-

uideatur. Addo et illud, quod in Scorbuto diſtenſio inteſtinorum potius in longum, quam in latum ſentiatur: quod item inteſtinum rectum ſit reuulſum, nec exitum fecibus, nec introitum glandibus clyſteribusque concedens: quod denique grauiora cum dolore uentris mala ſint coniuncta, quam quae Colicam, a flatibus ortam, ſoleant comitari.

Eſt et mali genus, quod cum per ſe affligit, tum multis coniunctum morbis, ac *Dyſpnoea* appellitatur. Quatenus igitur eſt Symptoma, ex ea cauendum parte, ne Scorbutum cum aliis confundat morbis. Atqui eſt Dyſpnoea alia Scorbutica, alia thoracis: magnaque exiſtit inter haec Dyſpnoeas genera differentia. Scorbutici nunquam de thorace conqueruntur, ſed locum affectum, ubi grauitatem ſentiunt, et cuius cauſa cum difficultate reſpirare coguntur, ſub diaphragmate, in uentriculi regione monſtrant. Conqueruntur et aegri magis de anguſtia, quam de difficili Spiritu, illamque unice tolli uolunt. Accedit et hoc, quod haec reſpirandi difficultas, ſiue potius anguſtia, non ſit perpetua, ut illa, cuius ſedes eſt in pulmonibus: neque parem afferat moleſtiam, ſed breuibus interuallis uel ceſſet, uel certe remittat: poſtea tamen uel redeat, uel augeſcat. Denique in Dyſpnoea Scorbutica nulla adeſt, ſicut in pectoris affectibus, tusſis, nullus ſibilus, nulla Orthopnoea.

Eadem tamen difficilis reſpiratio, qua de maxime conquequeruntur Scorbutici, decipit non raro uulgus Medicorum incautum, ut pro *Phthiſicis* habeant Scorbuticos: tum praeſertim, cum atrophia quaedam ſeſe cum Scorbuto coniungit: quae tamen ſine notabili pulmonum labe, et procul *Phthiſeos* ſuſpicione, Scorbuticos afficit: quae tunc demum ſubeſt, ſi qui Scorbuto diutius laborent. Hi tales enim tam ob chyli, quam ſanguinis uitia, nutritionisque actionem laeſam, ſaepe in Atrophiam incidunt, ac Maraſmum: ita ut carnes prorſus decidant, ac cutis ualde flacceſcens uix cum oſſibus cohaereat. Poteſt Atrophia a uariis oriri cauſis, ut ſunt ulcus pulmonis, aut alius ui-

ſceris abſceſſus, Febris praeſertim hectica. Veruntamen haec, et complures Atrophiae Phthiſicae cauſae, earundemque uera ſigna abſunt in Scorbuticis. Contra adſunt nota Scorbutici pulſus et urinae uitia, et ſi qua ſunt alia propria Scorbuti ſigna. Vnde iam patet, nullam adeſſe ueram Phthiſin in Scorbuto, cum Atrophia coniuncto. Ceterum nec id negamus, et ſupra faſſi ſumus, poſſe cum Scorbuto coniungi febres phthiſicas, hecticasque temporis progreſſu. Quae praeceſſerunt, tum quae adſunt, Scorbutum arguunt. Febres attamen hecticas, temporis progreſſu coniugi ſupra eſt dictum.

Nonnunquam Scorbutus cum *Vomitu* ſocietatem coit, ſaepeque humores, perinde ut in Cholera accidit, cum magnis uentris doloribus torminibusque ſupra et infra reiiciuntur At iſte Vomitus longe alius eſt generis, quam Vomitus ille, qui Symptoma male affecti eſt uentriculi. Nam primo nulla adeſt uentriculi grauitas, dolor nullus, nullaque intemperies maior, nihilque eorum, quae uerum alioquin uomitum antegredi conſueuerunt. Deinde aeger cibos etiam illos, qui difficulter concoquuntur, cum avide appetit, tum facile digerit. Tum Vomitus Scorbuticus nonnunquam caſu, praeterque opinionem remittit: uicisſim tamen idque de improuiſo redit. Poſtremo medicamenta uentriculum corroborantia, tonumque eius firmantia, tantum abeſt, ut in hoc Vomitus genere opem, leuamentumque afferant, ut potius noxam. Contra ea praeſens ſaepe auxilium a lacte, et lacticiniis, id eſt iis, quae uomentibus alias aegris incommodant. Quo reſpexiſſe mihi uidetur ETTMVLLERVS, haec ſcribens. *Subinde ſtomachum affligit Scorbutus, unde Vomitus pertinaces oriuntur, non niſi antiſcorbuticis curandi:*

Fluor etiam alui, ſiue *Diarrhoea*, in Scorbuto frequens eſt, fecibus modo liquidis, modo compactis, utrisque coloris nunc herbacei, nunc uarii, confertim, magna copia eiectis: caput tamen ſeruat Scorbuti nomen. Differtque Diarrhoea Scorbutica

ca a Diarrhoea uulgari multis modis. Primum in Diarrhoea uulgari ſemper feces liquidae, copioſae, uerſicolores: in Scorbutica fere compactae, eaedemque coloris nunc herbacei, mox cinericii. Deinde tam copioſae eliminantur, cibum ut ingeſtum excedere videantur: ſique liquidae fuerint, maiore copia, magisque confertae fluunt, quam in uulgari Diarrhoea. Durat etiam deiectio alui in Diarrhoea Scorbutica noctu aeque, ac interdiu: at in communi fere interdiu. Poſtremo fluxus alui Scorbuticus ubi ope medica ſiſtitur, tunc aegri mox Ventriculi, hypochondriorumque tumore, dyſpnoea, animi etiam deliquio tentari ſolent: at haec omnia in Diarrhoea uulgari exulare.

Comitatur nonnunquam Scorbutum cruenta alui deiectio plus minus doloribus affligens. Haec ab aliis *Dyſenteriae*, ab aliis *Haemorrhoidibus* apertis tribuitur: ſed falſo. Ceterum uel ſua ſponte ſuperuenit, uel purgantibus acrioribus prouocatur. Verum enim uero deiectio illa non eſt a Dyſenteria, cum nec afferat tormina: nec ab Haemorrhoidibus, cum cruor poſt excreta demum ſtercora emanet. Erit igitur malum illud, de quo diximus, Diarrhoea cruenta, aut Haemorrhagia potius inteſtinorum, dicendum, quam Dyſenteria, quam Haemorhoidum fluxus. Ab his ceteroquin profluuiis diſtinguere Symptoma egregie docuit cum HORSTIVS, tum ETTMVLLERVS, quorum Virorum monitis hoc uelimus addas, in Scorbuto ſanguinem craſſum ac feculentum, nullisque permixtum excrementis, aluo egredi: adeſſe inſuper praeter reliquos Scorbuti teſtes ingentem animi anguſtiam, et difficilem reſpirationem. Huius rei memorabile exemplum ſcriptum reliquit immortale illud Academiae noſtrae decus, DAN. SENNERTUS: idemque ille ſignis Dyſenteriae Scorbuticae memoratis hoc adiungit ſignum, quod poſt talem fluxum cruentum, febri continuae Scorbuticae ſuperuenientem aeger indies quidem meliuſcule ſe habere inceperit: ceterum longe tardius, quam poſt criſes febrium acutarum, maligna-

rum-

rumque fieri ſoleat: nec tamen eundem ſanguinis fluorem plenaria morbi ſolutio fuerit ſecuta.

Vexat & Scorbuticos interdum *Pleuritis*, ſed pariter ſpuria, a uera non parum differens. Vt enim dolor utrobique ſit idem, ut aeger, utrobique, quo ſe uertat, uerſetque, neſciat: tamen in Scorbutica dolor et ſine inflammatione eſt, et non continuus, recurrens per uices. Ad haec nulla tuſſis, ſputique nihil. Pulſus praeterea non durus; ſed tenuis, ſeu paruus, mollis, et inaequalis. Porro Febris, ſi qua una adeſt non acuta, ſed lenta magis eſt, nec reſpiratio denique adeo laeſa. Pertinentque huc, quae habet VVILLISIVS: *Novi, plures Scorbuticos dolore moleſtisſimo, ſubter ſternum excitato, perquam diu uexatos, ut in quibusdam nihil magis, quam abſceſſum, in mediaſtino latitantem ſuſpicarer; cum reuera Symptoma iſtud tantum a materia heterogenea, illuc partim a neruis, partimque ab arteriis allata et membranis affixa, ibidemque efferueſcente, penderet, quod et euentus ſaepe comprobauit: nam aegrotantes diuturno remediorum antiſcorbuticorrum uſu liberabantur.*

Eſt etiam, ubi *Arthritis*, Symptoma Scrobuti, uideatur eſſe morbus ipſe principalis. At enim multum intereſt inter Arthritidem, Symptoma, et Arthritidem, morbum: multumque diuerſa utriusque indicia. Primum enim Arthritis uera locum uix mutat; ſed ad exitum morbi membrum illud, quod primo omnium inſidere coepit, obſidet: at uero Arthritis ea, quae Scorbutum comitatur nonnunquam, et uaga dicitur, uno non conſiſtit loco, ſed modo partem aliam poſt aliam, modo una opera plures ſimul afficit, atque ab hiſce in plures ſerpit alias. Deinde Arthritis uaga Scorbutica hoc ſibi proprium uendicat, quod leuem plerumque Paralyſin habeat comitem, quae efficit, ne membrum affectum loco mouere posſint aegri. Haec eadem Paralyſis et cum dolore cum abit, tum redit eandem in partem. Tertio inuadit Arthritiis Scorbutica non ſolum iuncturas articulorum, uerum etiam, idque eodem tempore, muſcu-

muſculorum partes atrocius infeſtat. Quarto in uera Arthritide ſuboriuntur nodi, ſeu tophi, difficulter curabiles: at iidem in uaga minime emergunt. Tumores quidem et in hac ipſa ſunt conſpicui; ſed facile diſſipabiles, imo ſaepius ſponte ſua euaneſcentes. Multa denique alia dicuntur Arthritidis uagae eſſe propria, qualia ſint exempli cauſa, quod fricatio ope panni calidi dolores breui ſopiat, qui tamen mutato loco uicisſim emicent; et quod terreſtris lumbricus, idemque uiuens loco dolenti accommodatus, certum praebeat uagae Arthritidis indicium. Namque is quidem illico exilire, circumgyrari, incuruari, mori, dicitur. Huiusque experimenti cauſa factum credo, tanta ut uis lumbricis in illius curatione morbi tribueretur. Quo quidem iure, neſcio. Dubito enim, an intus aſſumpti tam certo profligent morbum, quam exterius applicati a morbo profligantur. Ceterum de ſingulari uagae Arthitidis indole EVGALENVS, VVIERVS, HORSTIVS, MOLLENBROCCIVS, data opera plura prodiderunt.

Scorbutus et *Nephritidem* mentiri ſolet. Illius enim dolores ſaepe lumbos, immo dorſi regionem, eandemque nunc imam, nunc ſummam, infeſtant. Ita fit, ut Scorbutus Nephriticos ciere uideatur dolores, nulla Nephritidis culpa. Quae res ſaepe non minus imponit Medicis, quam aegris. Sed licet cum maxime adſit urinae ardor et ſuppresſio, dolorque circa renes, ac perinaeum exquiſitisſimus: tamen nihil ſaepe minus, quam Calculus ſubeſt. Conſentit una mecum ac conſpirat ETTMVLLERVS: *Conqueruntur*, inquiens, *de anguſtiis cordis, immo ſubinde eadem ſymptomata, quae mulieres hyſtericae, ſuſtinent, et utut ceſſent nothi dolores nephritici, tempore tamen extra paroxyſmum conqueruntur de doloribus lancinantibus et lacerantibus circa regionem lumborum, donec uariae cauſae externae euigilantes parotidem inferant.*

Minus autem uidentur peccare, ſi qui Scorbutum cum *Malo hypochondriaco* confundunt. Nec enim diſſentientes reperiunt

pragmaticorum Medicorum pleroſque omnes, eos praeſertim, qui cum ETTMVLLERO et BARBETTIO utrumque uno eodemque capite deſcribunt morbum. Atque ſunt ſane duo hi affectus ualde cognati, usque adeo, ut Hypochondriacum raro inuenias, quin ſimul ſit Scorbuticus. Vnde et morbi ſororii hi duo appellantur morbi, et Scorbutus tantum non ipſa labis hypochondriacae proles. At enim uero ne credamus, nec ſummum mali Hypochondriaci gradum eſſe Scorbutum, ut multis perſuaſum eſt, neque congeneres adeo affectus eſſe Scorbutum, et illud ab hypochondriis dictum malum, multa ſuadent. Conceſſerim in Scorbuto, quem uocant frigidum, raro abeſſe Hypochondriacum malum: ſed tamen quosdam Scorbuticos, quos hilares uocat VVALDSCHMIDIVS, Paſſione hypochondriorum non affectos eſſe, idem ego affirmauerim. Audiamus hanc ipſam in ſententiam KOELESERIVM: *Homines*, inquit, *tota uita ualetudinarios, praememoratis alterationibus ſubinde obnoxios, Medici Hypochondriacos appellant, quos tamen a totius maſſae ſanguineae acredine Scorbuticos, quam a peculiari uaſorum lymphaticorum in hypochondriis obſtructione Hypochondriacos, rectius uocaueris, quorum etiam mille ſymptomata nunquam feliciter curaueris, niſi per acredinem euertentia, temperantia, alcalina, tam fixa quam uolatilia, & ſpiritus uolatiles balſamicos: qualem etiam curationem ipſa dictat natura.*

Quid? Scorbuticorum maculae uel ipſo cum *Ephialte* confunduntur, aut potius cum ueſtigiis ita dicti Ephialtae pro una eademque re habentur: ſed ita, ut, quod fecerit Scorbutus, ipſe Ephialtes patraſſe exiſtimetur. Ego uero ſic habeo, omnes quas uel ab Incubo, uel a ſpectrorum plagis ortas credunt creduli maculas, non alias eſſe, quam ſcorbuticas. Mira ſane res, tam ſubito uarios colores in cute et erumpere, et diſſipari, et uiſcidiori etiam glutini humorum intertextos diu ſatis, ſi non ſemper, durare. Inprimis autem poſt dolores mordicantes, quos hinc inde Scorbutici ſentiunt, nonnunquam elapſis duobus,

tribusue diebus, ſequuntur maculae, quas uocant die Nacht-Griffe/idque propter ueſtigia digitorum, quibus quaſi prehenſi uidentur aegri. Sileſii Alp-Flecke nominant. De coeruleis ceteroquin, liuidisque Scorbuticorum notis conſtat, ire ſaepius et redire: ſaepe etiam, id quod in Batauia eſt frequentiſſimum, perpetuas eſſe Scorbuti comites. Inde et illud morbi genus, quod copioſis eius generis maculis abundat, Blauwſchuit uocatur Belgis. Datur tamen praeterea et ſaepenumero ſubliuida quaedam, obſcuriorue nota, ab unius profecta noctis fermentatione, uirore utcunque uariegata, non tam in Scorbuto ipſo, quam in ſcorbutica febrium metaſtaſi, quam Saxones triſti feralique nomine, Dodtkneep appellant, quaſi uel ſtrix nocturna, uel infeſtum homini animal intuliſſet. Si quis igitur haec omnia a morbis oriri poſſe intelligit: ſi quis nouit, quam plures Scorbuticorum eſſe Hypochondriacos, id eſt phantaſticarum opinionum plenos: ſi quis denique non ignorat, non eſſe ſpectrorum, alapis, colaphisque pugnare, is anilibus fabulis ac deliramentis aſſenſum facile non praebebit.

Interea dum Scorbutus tyrannidem ſuam exercet, magna oritur imbecillitas, totumque infirmatur corpus, in cruribus praecipue, quorum languidae compages fiunt, ſic, ut aegrotus crura interdum tremat, ut uacillet titubetque, ut nec raro ſonoros articulorum fragores edat. Atque id quidem mali Σκελοτύρβη ſalutatur. Videri dicas, poſſit eſſe *Paralyſis*: ſed multum ab ea differt. Remanet in Scelotyrbicis motus utplurimum aliquis, quo praediti membra, quaſi reſoluta, mouere, atque ad muſculorum capita alleuare, poſſunt. Saepe et accidit, ut, qui pridie pedem uix loco mouere potuerit, is cruribus inſiſtat hodie, leuique nixus adminiculo incedat: paulo poſt uero uiciſſim omni deſtituatur motu. Ceterum ſubito non inuadit, ſed initio paullatim quaſi tentat, donec penitus corripiat. Stupor item, mali imminentis praenuncius, non fixus atque diuturnus, ſed momentaneus eſt, nunc remittens, nunc ſubito apprehen-

dens. Tandem uero σκελοτύρβη facilius, quam Paralyſis, e medio tollitur.

Conuulſiones praeterea totius corporis, aut *conuulſiui* potius *motus*, et *Epilepſia* Scorbuto accidunt, quibus Febris plerumque coniungitur. Veniunt et redeunt: recurrunt eadem facilitate, qua prehendunt. Taleſque Conuulſiones uel antecedit totius corporis concusſio, aut tremor, aut paralyſis; uel brachiorum manuumque rigor quidam. Eaedem tamen et breui tempore et ſine ulla ſaepe euidente cauſa ſubito alium in morbum, nominatim Cataphoram, Paralyſinue, eandemque modo euaneſcentem, modo de improuiſo redeuntem, conuertuntur. Quae ſigna omnia cum urina turbida, ac craſſa, Conuulſionis ſcorbuticae propria, Conuulſionem hanc, ab antiquis deſcripta, ſatis diſcernunt. Si quae uero particulares Scorbutum conuulſiones comitantur, eae modo Febri carent, modo Febrim produnt, modo a grauisſimis oriuntur doloribus. Eſt et, ubi triſtis membrorum omnium accedit iactatio, concusſioque, leui mixta eorum reſolutione. Quod ubi fit, tunc et pulſus nunc magnus eſt, nunc durus, nunc uicisſim, paulloque poſt mollis, plerumque autem inaequalis: et urina inconſtans. Saepe etiam membrorum imbecillitas tanta paulatim ſumit incrementa, ut et crura plane rigeſcant, et tali ad poplites retrahantur. Quid? quod aliquando tantopere inualeſcat id mali, ut aegro omnium membrorum, articulorumque interdicat uſu, illis in orbem quaſi contractis. Tantamque Conuulſionis uim et nautas inprimis perpeti, et inde non tam conuulſos, quam contractos appellari, auctor eſt EVGALENVS. SALOMO autem ALBERTVS ſcribit, nonnullis cardinem oris, in quo gena inferior ſub uia audiendi uertatur, non aliter obrigeſcere, quam compago ſoleat genuum: ita uero os conniuere ſtrictius, quam ut rite queat diſpandi. Ceterum haec talia ſicubi eueniunt, fit, ut aegri pro faſcinatis habeantur, Sie wären behext/ ſie wären krum und lahm gehext/ praeſertim tunc, cum alia Scorbuti ſymptomata inſolita accedunt,

dunt, qualium nonnulla uide ſis apud SENNERTVM, ETMVLLERVM, WILLISIVM. Horſum faciunt haec uerba BARBETTII: *Conuulſio & Contractio mire inuadit aegros Scorbuticos, ita ut adſtantes ſaepius exiſtiment, a ueneficis per incantationem hunc morbum eſſe conciliatum.* Ne uero in talem errorem incidas, cauebis facile, ſi tantorum cauſas malorum perquiſieris rectius. Hoc facto apparebit, non tam a malo genio, quam a morbo obſeſſos eſſe Scorbuticos.

Ita vero, dum ſatis nunc, opinor, intelligis, uix aliquem morbum exiſtere, qui non ſub Scorbuti lateat pallio; dum uides, quantus ſit Proteus omnes formas aſſumere natus; dum cernis, quot lateant ſub hac herba angues: ſimul animaduertis, quantopere cauendum ſit, ne tanta Scorbuti progenies cum plurimorum morborum colluuie confundatur. Quod fieri intereſt cum exiſtimationis, tum artis, Medici. Turpe eſt Medicum affectiones non ſatis diſtinguere: fruſtra eſt ſine tali notitia ſalutarem morbo ferre opem. Alia ratio affectus, per ſe affligentis: alia eius, qui eſt ἐπιγενόμενος: diuerſa utriusque medela. Paralyſis certe, Conuulſio, pluresque alii id genus morbi, ad cerebrum, neruoſumque genus pertinentes ſi per ſe corpus afficiunt, plus dant negotii, poſſuntque remedia ad cerebrum, medullam ſpinalem, neruosque, a quorum omnium pendent labe, ſanandos accommodari: e contrario autem cum pathemata iſthaec non idiopathice nocent, a Scorbuto inducta, tunc minus afferunt periculum, faciliusque profligantur, licet uel frequentisſime inſultent. Profligantur enimuero remediis antiſcorbuticis, et iis, quae ſanguinem ad iuſtam reducant craſin: nec adeo iis habent opus, quae cerebro, neruoſoque generi ſuccurrunt. Antiſcorbutica, inquam, utramque hoc loco abſoluunt paginam, ſine quibus nunquam medeberis Scorbuti ſymptomatibus, cum in ſanando ad cauſam, principemque morbum, maxime ſit reſpiciendum.

CAVTIO II.

Caue, ſignorum ſcorbuticorum uni tantummodo, itemque alteri, fidas.

Diximus, quantopere ſuis ſaepe ſymptomatibus Scorbutus fallat: quantum ſuis ipſius pariter fallat ſignis, nunc dicemus. Falluntur ii inſigniter, ſi qui uel copioſas, id quod ETTMVLLERVS cenſuit, arenulas rubras, facile friabiles, matulae fundum & latera incruſtantes, ſine aegri ſiti: uel cum EVGALENO ſubitaneum, forteque fortuna morbo ſuperueniens animi deliquium: uel de ſententia WILLISII, et DOLAEI, maculas ſubliuidas in brachiis, cruribus, aliisque corporis partibus erumpentes, itendidemque diſparentes, locumue mutantes: uel quemadmodum alii ſibi perſuaſum habent, Stomacacen, oriſque foetorem, pro pathognomonico, certiſſimo, et nunquam fallente, habent Scorbuti ſigno. Oſtendit et Hypochondriacorum, Calculoſorumque matula arenulas. Sunt animi deliquia, ſuntque exanthemata et aliis affectionum generibus communia. Quod autem gingiuae facile ſanguinem reddant, id ſemper pro Scorbuti ſigno certiore haberi minime debet. Poſſunt conformationis uitio uaſa ſanguifera ita uel prominere, uel leuiter hiare in ſuperficie gingiuarum, ut uel leuiter contacta ſanguinem fundant. Oris autem foetor tantum abeſt, ut Scorbutum certo indicet, ut potius incertiſſimum Scorbuti ſignum ſit dicendus, quoniam uentriculus aeque ac carioſi dentes, ac ciborum inter dentium interſtitia computreſcentium reliquiae, tam foetidam ſpirare facere poſſunt animam, quam ipſe noſter Scorbutus. His motus cauſis VROLINGHIVS ad euitandam omnem confuſionem determinare quidem eſt conatus, quid oleant Scorbutici, quando ſic ſcripſit: Denn wenn der Menſch anfängt zu ſchimmeln / ſo iſt ſein erſtes und vornehmſtes Zeichen / daß ihm ſein Athem ſehr übel und garſtig anfänget zu ſtincken. Nun iſt zwar der Geſtanck bey allen

Menſchen

Menſchen / und zu allen Zeiten gar gemeine / dieweil Niemand oh≠ne Geſtanck ſeyn / oder leben kan / in Anſehung der gantze Menſch nichts iſt / als ein ſtinckender Pfuhl / voll Stanckes und Unflaths; allein derjenige Geſtanck / welcher ein Vorbote des Schimmeln zu ſeyn pfleget / iſt gantz ein anderer Geſtanck / als der gemeine ſtin≠ckende Athem / der allen Menſchen gemein iſt / ſondern es iſt gantz ein ſchimmlichter Geruch / welcher von andern Geſtancke gar wohl zu unterſcheiden iſt / von demjenigen / der ihn kennet. Verum nec ita ab errore omni in iudicando immunes nos eſſe poſſe, mox fatetur ipſe, quando haec ſubiicit: Wiewohl er auch vielmahls durch einen andern Geruch / oder Geſtanck alſo verfälſchet werden kan / daß er bald nicht einmahl zu erkennen iſt / da er doch ſonſten wenn er allein iſt / erkenntlich / und empfindlich genung zu ſeyn pfleget. Aber durch Toback≠Stanck / durch den Geſtanck aus ei≠nem hohlen Zahne / durch den Geſtanck / der aus den Magen a part und ordinar kommt / wird er vielmahls ſo verfälſcht / daß er nicht wohl allein kan unterſchieden werden; denn die ſchimmlichte Lufft entſtehet allein aus einem garſtigſtinckenden böſen Dampfe / wel≠cher aus dem Magen aufwerts dringet / und zum Munde heraus ge≠het / der vielmahls / und ſonderlich des Nachts den Mund ſehr ſchlüpf≠rig und ſchleimich machet / und ſehr dicke und treuge anſetzet / mit einem ſehr unangenehmen Geruche / welcher des Menſchen Unflathe nicht ungleich iſt. Dieſe übele Lufft iſt allein der erſte / und vornem≠ſte Vorbothe und Anweiſung der Schimmelung. Und dieſes giebt uns zu erkennen / daß der Magen von ſolchen ſchimmlichen Weſen gantz durchgangen und eingenommen iſt: ja auch dergeſtalt / daß deſſen durchgedrungener Geſtanck biß in die Lunge penetriret / die ſich bey der Athemholung beweget. Pariter nec totius corporis grauitas et ſpontanea laſſitudo, ad quam multi praecipue atten-dere iubent, ſola ſufficit, cum et haec Scorbuto cum aliis morbis ſit communis. Quare non ad unum tantum, aut ad unum item-que alterum, ſymptoma reſpiciat Medicus; ſed totam ſymptoma-tum et ſignorum ſyndromen uno intuitu diligenter conſideret,

cum

cum pathognomonicum ſignum aliquod, quod ſoli et omni Scorbuto ſemper conueniat, non reperiatur, in morbi praeſertim initio. Nam hoc tempore, licet neque crura pingantur maculis, neque gingiuae corrumpantur, neque uacillent dentes, de Scorbuti abſentia nequaquam iudicare poſſumus. Haec enim omnia non, niſi Scorbuti ingraueſcentis, ſigna ſunt, poteſtque homo eo malo affectus eſſe, tametſi nihil appareat illorum: poteſt et mori ante ex eodem, quam uel gingiuae exulcerentur, uel maculae ex cruribus emergant. Nec enim eadem Scorbuti in aegris omnibus apparent ſymptomata, et aliis dentes, et gingiuae tantummodo afficiuntur, partibus inferioribus ſaluis: aliis horum eueniunt aduerſa: aliis nullae erumpunt maculae: aliis tota colore crura uiolaceo pinguntur. Ex quo intelligamus, licet, utut morbus in incremento latere facile non queat; eum tamen ex uno, aut uno, itemque altero ſigno nunquam cognoſci ſatis poſſe. Miror hinc ETTMVLLERVM, ſcribere non ueritum, unicam pruriginoſam purpuram certum eſſe Scorbuti latentis ſignum: contraque ſequendos cenſeo illos, qui et ad temperiem, indolemue aegrorum, et ad uitae genus, et ad uictus rationem, et ad aerem, in quo uixerint, et ad parentes, quibus nati ſint Scorbutici, attendi, plurimis collatis inter ſe ſymptomatibus, iubent.

CAVTIO III.

Caue, Scorbutum temere crepes.

Saepe ſolet euenire, ut illud, quod nec Scorbutus eſt ipſe, nec Scorbuto quidem affine, Scorbutus eſſe et uideatur, et dicatur. Quod uitium permultis Pragmaticorum per eſt frequens ac ſolemne. In hisce reperias, qui Scorbutum cum quouis coniunctum morbo clamitent: reperias, qui cum morbum ſuo induere nomine neſciant, inſontem accuſent Scorbutum: reperias, qui omnes ſenio confectos, exſtinctosque, ex Scorbuto mortuos contendant: immo et reperias, qui Scorbutum cunctis infeſtum hominibus arbitren-

arbitrentur. Negas, haec uera eſſe? Faciemus dictis fidem. ETTMVLLERVS ſane ipſe, utut diſertis fateatur uerbis, Scorbutum non tam frequentem eſſe morbum, quam uulgo haberi ſoleat, pollicem hoc ipſo premens SYDENHAMIO, inuecto in eos, quibus in morbis uel minus cognitis, uel nondum ſatis confirmatis, pallium eſſe Scorbutus ſueuerit: attamen idem ille ſimul affirmare audet, in quocunque aegro uaga admodum atque uaria notentur ſymptomata, in eodem latere Scorbutum. Quid SENNERTVS ipſe? Is ipſe idem illud, quod ETTMVLLERVS, contendit. Namque: *Si*, inquit, *in regione aliqua cui Scorbutus familiaris eſt, occurrat aliquis morbus rarus, aut, qui cum deſcriptione et ſignis, quae in antiquorum libris exſtant, non ſatis congruit, Scorbutum ſub ſchemate et ſpecie alterius morbi latere, ſuſpicandum.* Quodſi qua fides habenda BARBETTIO, dicendum, noſtris adeo familiarem regionibus Scorbutum eſſe, ut nullus fere morbus, cui non aliquid Scorbuti admixtum ſit, reperiatur. Hinc, qui idem cum ipſo ſentiunt, Clinici Medici, medicamentis omnibus antiſcorbutica eſſe miſcenda, quo facilius feliciusque pellantur morbi, ſtatutum habent. Hoc autem latius DOLAEVS uidetur errare, quo latius Scorbuti ſpargit nomen. Operae fuerit pretium eum audire ipſum. Sic autem: *Et uero*, inquit, *nemo hominum, laute uiuentium a Scorbuto plane immunis uiuit, ſi nempe quaeuis Dyſcraſia ſanguinis Scorbutus uocitetur: Prout Beatus* BONTEKOE *non absque ratione omnes fere morbos Scorbuti nomine comprehendit: cum omnes cauſam in ſanguine agnoſcant uarie alterato, utplurimum, quoad texturam, uel compoſitionem uitiato.* Idem vero DOLAEVS: *Certum eſt*, ait, *per ultimos aliquot annos adeo in deterius ceſſiſſe ſtatum maſſae ſanguineae, ac uiſcerum ſucceſſiue adeo eſſe immutatum, et ſalia iſta adeo exaltata, ut quilibet homo in his regionibus uexetur Scorbuto, et nemo fere hodie ab eo plane immunis exiſtat, idque ob magis magisque auctam apud tantum non omnes homines putredinem Scorbuticam.* Idem denique ille inquit: *Omnes, qui ex ſenio moriuntur, moriuntur etiam ex Scorbuto.* Verum enimuero quam maxime, noſtro

quidem iudicio, cauendum nobis ab eiusmodi iudiciis, utpote quae inſufficientem ſignorum, et hiſtoriae morborum cognitionem arguunt, neglectamque morborum complicatorum oſtendunt dignotionem, et inſignem inter aegritudines pariunt confuſionem, et reuera inſcitiae inſignis locupletes exiſtunt teſtes. Et hoc ipſum animaduertens WILLISIVS acriter admodum pungit, notatque eos, quibus Scorbutus eſt ignorantiae aſylum, his uerbis: *Immo*, inquit, *ſi accidens quoddam inuſitatum, nec prius auditum, in corpore humano eueniat, cum ad aliud certum morbi genus referri nequit, ſine dubio ſtatim illud ſcorbuticum pronunciamus. Adeo hic morbus, quaſi mali ominis, et damnati inſtar, pathemata aliena luit.*

CAVTIO IV.

Caue, ne uel urina, uel pulſus, vel ſanguis Scorbuticorum, imponat.

Solemus alioquin hiſce potiſſimum ex rebus tam de præſenti, quam de futuro aegri ſtatu noſtrum ferre iudicium. Atque non exiguum ſigna iſthaec ad aſſequendam Scorbuti uel prognoſin uel diagnoſin momentum afferunt, modo caute ſatis, ſatisque circumſpecte iis utare.

Primo quidem *urina*, ſi ETTMVLLERO credas, eſt indicium Scorbuti non fallens: arina autem tenui tecta pelle, caudae pauonis, iridisue colores referente elegantiſſimos: urina, pingens uitrum colore ſubcoeruleo, praetereaque tali, quae uix ac ne uix quidem extergi poſſit. Sed tamen et urina lucida, urina nimium rubens, urina denique ad lixiuii colorem accedens, certum Scorbuti indicium habetur, ſi tamen nec febris, nec ſitis, nec oris denique adſit ſiccitas. Nec enim audiendus eſt H. REVSNERVS, qui Scorbuticis urinas aſſerit tenues, ac pallentes, raroque, aut nunquam rubicundas. Cum ſeruiit uir iſte ſuae hypotheſi, tum etiam iis in locis uixit, in quibus Scorbutus illo tempore innotuerat nondum. Ceterum et Febribus, et Ictero, et Scorbuto

rubentes, fuſcae, lixiuioſaeque ſunt urinae familiares. Ex quo intelligas, quam cautus debeat eſſe Medicus in ferendo de huiusmodi urinis iudicio. Sed et praeter colores quiddam, pinguedini ſimile, urinae ſupernatans, ocellique oleum mentientes, ac in urinae ſuperficie fluctuantes, nonnunquam ſunt Scorbuti teſtes. Teſtes, inquam, Scorbuti, non uel Tabis cuiusdam, uel Hecticae, quibus uere pingues urinae alioquin tribuuntur. De qua ſcorbuticae urinae pinguedine addo, ſalſum cremorem eſſe, qui eius tegat ſuperficiem. Omnem autem intenſiorem urinarum Scorbuticarum colorem ſalibus uindicandum eſſe, uult Riverius: necque id iniuria. Nam uel ex unius urina Scorbutici, ſpatio trimeſtri, plus, quam unam ſalis libram fixi, eiusdemque tartaro uini non disſimilis, Dolaevs collegit ſaepe. Quid mirum igitur, ſi uel in ſuperficie urinarum Scorbuticarum ſalia ſeſe ſub quacunque exhibeant forma. Eadem iam urinarum ſalia, Scorbuti propria, facile decipiunt incautos, ut prorſus, atque omnino ſibi perſuadeant, aegros Calculo, aut Nephritide diuexari. Saepe enim corpuſcula et rotunda, et alba quam plurima, eademque arenis, fractaeue polentae ſimilia, in urina ſubſidunt, non niſi uehementiori matulae eleuandae fundo: ſaepe item matulae ad parietes rubicundae moles adhaereſcunt copioſe, arenulas calculosue quodammodo mentientes: denique ſaepe tertia quartaue matulae pars comprehendit materiam tartaream, mucoſam, ſalſam. Haec omnia mouent uulgo incauto ſuſpicionem ſiue calculi, ſiue ueſicae ulceratae. Alia fraus urinae, ſi quando ipſa uel rubra ſupra modum, uel et nigricans. Talis et cruenta uideri poteſt, ſiue a ueſica, ſiue a renibus, calculo laeſis, profecta. Sed enim poteſt urina eſſe turbida, eſſe fuſca, eſſe plena mole tartari, nulla calculi culpa, ſaluisque ueſica, ac renibus. Etſi enim id negari non poteſt, quod materia ſabuloſa, arenoſa, tartarea, calculoſa, ad renes frequentius confluens, parte alia poſt aliam depoſita, tandem calculum procreet: tamen ſimpliciter adeo dici non debet, abs tali ſemper oriri ſaburra humani lapidem corporis, ſi et contingat uel maxime, ut ea ex cau-

ſa ſupprimatur obſcoenus liquor: ſi quisquam enim morbus, profecto Scorbutus, proiectis in medium fallentibus ſignis, calculum egregie, callideque mentitur. Quae quo pateat, noſcaturque fallacia, hoc faciendum, ut Scorbuti, Calculique argumenta inter ſeſe conferantur omnia. Nec ſubdolae modo Scorbuticae urinae; uerum, mutabiles etiam in horas. Immo et malignae adeo ſunt nonnunquam, ut ſanis genuinae urinis uideantur, et uel hoc nomine conſiderandae diligentius. Deceptus ſpecie eiusmodi urinarum RIEDLINVS monet omnes, ne quid de aegri iudicare ſtatu ex urina, niſi praemisſis quaeſtionibus neceſſariis, conentur. Arcesſit quidem WILLISIVS certiorem Scorbuti, quam affectionum aliarum a matula diagnoſin: at de urina id tantum intelligendum, impenſe rubicunda, quaſique lixiuioſa. Ea uero, niſi uel Febris praeſto ſit, uel Icterus, non dubium Scorbuti argumentum. Actum usque huc de diagnoſi ex urinis fallaci. Eodem habenda loco prognoſis Scorbuti ex urinis. Qua in parte breue faciam, uel tribus, quicquid de urinis uidetur praeterea monendum, moniturus uerbis. Sicut urinae ſanis ſimillimae Medicos in ſpem erigere nullam: ita nec pesſimae ſpe deiicere debent, cum uel nigerrimae, atramentoque conſimiles, teſte VALLERIO, fere usque quaque commodo aegrorum reddantur. Tantumque de urinis.

De *Pulſu* iam monendum habeo, eſſe fallacem perinde, ac urinam. Eſt Scorbuticorum pulſus uarius, modoque debilis et inaequalis, modo uermicularis ac repens. Qualem ſecum reputans EVGALENVS exiſtimauit, Italum Medicum, ſicubi contigerit in Scorbuticum incidere, miraturum, qui tali cum pulſu homo non ſolum uiuere, ſed et obambulare, et domi ſua posſit obire officia, cum tamen iis, qui ſcorbuticos curarint, notum ſit, pulſum debilem in Scorbuto non aeque, ac in aliis quibusdam affectibus, periculoſum eſſe. Non eſt igitur, ut ſcorbuticorum pulſibus terreantur, qui faciunt medicinam. Eſt enim, ut cum ETTMVLLERO loquar, mos Scorbuti, tetros pulſus uegeto adhuc corpore inducere. Quam uero eximie Febres nonnunquam mentiri ſoleant Scorbuticorum

pulſus.

pulſus, et quomodo cauendum, ne hac quoque in parte erremus, ſupra dictum iam abunde.

De *Sanguine* Scorbuticorum praecipio, ut ab huius facie ſibi caueant Medici, ne ea fallat imprudentes. Nec enim ſolus eorum ſanguis, uena ſecta emiſſus, parte ſuperiore pituitam, quaſi pellem, oſtendit; ſed et illorum, qui patiuntur inflammationes. Horum et ipſorum cruor in pelui frigeſcens, pellem ſatis craſſam ſubiicit oculis. Ne proinde ſimili utrorumque aegrorum ſanguine decipiaris, peropus eſt, ut reliqua pariter utriusque affectionis ſigna inter ſeſe contendas: quanquam et in ipſomet aegrorum ſanguine diſcrimen quoddam, ſi accurate attendas, reperiatur. Nam ſanguinis, uena emiſſi, operculum in Inflammatione apparet album, durum, rigidum, inſtar corii fere porcini: at in Scorbuto mucus flaueſcens, aut uireſcens conſpicitur.

CAVTIO V.
In Scorbuti Prognoſi efformanda cautisſimum eſſe Medicum oportet.

Ipſisſima haec ſunt SORBAITTI uerba, quibus ſerio monet pragmaticos Medicos, ut caueant, ne praeſidio illo, quo ſeſe aduerſus calumnias unice munire posſint, prognoſi puta, debite formata, excidant. Conſentiunt cum eo tantum non omnes, qui de Scorbuto tradiderunt, ita, ut ex eorum Commentariis Concordantiae, ut ita dixerim, compilari facile queant. Ita in hanc ſententiam haec ſcribit BARBETTE. *In Scorbuto iudicia non ſint temeraria, plures enim, pro deſperatis habiti, et ſymptomatibus grauisſimis et urgentisſimis affecti, conualuerunt.* In eandem plane ſententiam SENNERTVS: *In prognoſtico*, inquit, *inſtituendo Medicus cautus ſit. et omnes facultates principes, earumque laeſiones, diligenter perpendat.* In eandem ETTMVLLERVS: *Hoc tamen* inquit, *circa prognoſin Scorbuti adhuc notetur, illam caute eſſe applicandam, cum plurimi, pro deſperatis habiti, reconualeſcant. E contra,*

etſi Symptomata mitiora uideantur, ſi abdominis uiſcera indurata, et pulmones corrumpi incipiant, uix ſucceſſus laudabilis promitti poterit. Porroque in eandem WILLISIVS: *Cum in affectione,* inquit, *Scorbutica, ſimul plura, ac interdum ualde tetra et horrenda ſymptomata urgere ſolent, prognoſticon a medico expectatur. Immo ipſe, quo melius medendi methodum inſtituat, qualis morbi euentus futurus ſit, ſedulo perpendat. Attamen iudicia in hoc caſu ſint cauta, diu ſuſpenſa, ac minime temeraria. Plures enim, uti noſtrae obſeruationi conſtitit, pro deſperatis habiti, conualuerunt. Vidi, quos frequens, et horrendum Aſthma iamiam ſuffocare uideretur, alios, a crebra Leipothymia, continuo moribundos, quin et alios, aut Paralyſi, aut paroxyſmis conuulſiuis, aut Colica grauisſima tentatos, intra breue ſpatium, medicamentorum ope, prorſus liberatos. Noui quosdam Scorbuticos, ab Hydrope per totum corpus intumefactos, alios atrophia in extremam maciem redactos, denuo ad perfectam ſanitatem reſtitutos. Quamuis igitur hoc morbo laborantes interdum affectibus ſumme periculoſis urgeantur, ſi tamen adhuc uiſcera mediocriter ſana, aut ſaltem non multum uitiata fuerint, de malis iſtis, propter meram Scorbuti labem excitatis, minime deſperetur. E contra autem, quando ſymptomata minus terribilia apparent, ſi hypochondriorum, et abdominis contenta obdurata, et uelut ſcirrhoſa euaſerint, aut ſi pulmones corrumpi inceperint, circa morbi ſanationem, nihil ingens, aut benignum promittatur. In caſibus uero nondum deploratis, ubi ſpes ualetudinis recuperandae relinquitur, aut ſaltem mortis ſubitae metus longe abeſt, ſi forſan quaeſtio fiat, quam cito, aut tarde, facile, difficulter therapeia ſuccedat, huiusmodi criteriis inſiſtatur.* RIEDLINVS autem ſic ſcribit: *Prudens Medicus, niſi prognoſtico egregie munitus, Scorbuti curam nunquam aggrediatur. Saepe namque, dum iamiam deuictus uidetur morbus, is de novo repullulat, et priſtinam tragoediam agit.* His praepoſitis progredimur ad ea, ad quae ſigillatim attendi attinet. Ac poſſunt illa ſecundum uerbum illud: *Nec timide, nec tumide* ad duas reuocari claſſes, quarum prima ea complectatur, quae

non

non adeo metuenda ſunt, licet periculoſa eſſe uideantur: altera contineat ea, quae, licet leuiora uideantur, minime ſunt flocci pendenda.

Solet alioquin pulſus debilis nihil boni promittere, ſed fere ſemper mali aliquid portendere. Eſt autem in hac affectione pulſus utplurimum ualde debilis, languidus, et minutus, usque adeo, ut Medicis, mali huiusce non ſatis gnaris, mirum, id quod ſupra monuimus, uideri poſſit, hominem ſpirare ac uiuere. Veruntamen ex eo quidem ſigno aegri mortem augurari non licet. Nec enim illud morbi lethalis, ſed morbi, peculiari modo cordis contractioni aduerſantis, ſignum eſt. Namque ut SENNERTI utar uerbis, uitali cordis facultati, ut et neruoſo generi aduerſam qualitatem habet colluuies ſcorbutica, unde illae cordis anxietates, conuulſiui motus, paralyſis, dolores uarii et ſimiles affectus Scorbuto adeo ſunt familiares. Tantum de pulſu, praeter quem nec familiares maculae in Scorbuto, ſunt exhorreſcendae. Parui pendas, niſi uel eleuatae ſint, uel in ulcera degenerauerint. At multi tamen neſcio quid mali metuunt moris. Tantum uero abeſt, ut aliquid portendant mali, ut multum boni indicent, maſſaeque ſanguineae ſeſe depurantis indicium praebeant. Sunt enim maculae ſcorbuticae, quae hinc inde tingunt corpus, nihil aliud, quam particulae ſanguinis corruptae, quae ab reliquo cruore, ope circumeuntis ſanguinis ſeparatae, paſſim ſub cute tantiſper defiguntur, dum progreſſu temporis inſenſibiliter exſpirant. Inſenſibiliter, inquam. Non ſubito illae pereunt; ſed, ſi cito diſparent, materiae peccantis, in ſanguinem ſe regurgitantis, ſunt indicium: ſaepe et interitus. Eaedem uero ſi durant diutius, ſique rutilant, ſique ſunt ampliores, tunc non ſolum omni carent periculo; ſed etiam, quemadmodum ETTMVLLERVS cenſet, ſemper ſunt ſignum malignae materiae, foras erumpentis. Porro nec deliria Scorbuticorum melancholica te perturbent. Haec enim ut cito fiunt, ſic cito pereunt. Illud uero longe eſt certiſſimum, Scorbuticos melancholicos curari difficilius,

quam hilares. Nam eſt illis ſanguis et craſſior, et feculentior: his cum tenuior, tum fluidior. Tum, ſiquando uacillent ſcorbuticis dentes, nullum a caſu periculum, neque adeo imperanda extractio. Licet enim in Stomacace dentium connexio ita ſoluatur, ut nutare ii incipiant, nulloque negotio ex alueolis ſuis eximi poſſint: attamen, quam cito dentium iſthaec uacillatio oritur, tam cito ſaepe euaneſcit. Compertum eſt, una nocte coepiſſe uacillare omnes: at altero poſt die tenaciter alueolis inhaeſiſſe ſuis. Cauſam ſi quaeras, dicam eſſe uarium ſcorbutici humoris acceſſum, receſſumque. De reſpiratione difficili, pectoris anguſtiis, cordisque palpitatione non conſentiunt Medici. Alii has rident affectiones: alii non contemnendas ducunt. Illius generis eſt WALDSCHMIDIVS, reſpirationem ratus difficilem, et palpitationem cordis non eſſe adeo periculoſam; nec eſſe mali ſignum moris. Oriri enim a ſcorbuto, facultati uitali infeſto: inprimisque tunc ſignum eſſe periculi expers, ſi per conſenſum, ut aiunt, oriatur: quam rem euenire ſaepe Scorbuticis febricitantibus. Quicum facit BARBETTE, in ea uerſatus opinione, quaſi difficilis reſpiratio non tam periculoſum ſit malum, quam errore uulgi credatur: aeque enim ac palpitatio ſoleat cordis, eam non oriri, niſi acribus a uaporibus, flatibusque. Contra ea contendunt alii, ſcorbuticos eos, quibus grauis ſit reſpiratio, cum magna quidam pectoris anguſtia, aut palpitatione cordis coniuncta, ſaepe praeter opinionem ex ſyncope perire. Auctorem habent SENNERTVM, cuius ad ſcribam uerba: *Reſpiratio*, inquit, *difficilis, et pectoris anguſtia, periculoſum malum eſt, ob quam, ſi et Medicus, et adſtantes ſuum officium non faciunt, ſaepe aegri Syncope praeter expectationem pereunt. Si uero natura fortior morbum diutius tolerare poſſit, plerumque in Hydropem aegri incidunt, praecipue ii, qui catharticis fortioribus ſaepe utuntur.* Conciliari tamen diſſentientes inter ſe poſſunt facile, ſi dixeris, tunc demum male ominantem malorum efformari horum prognoſin poſſe, cum per eſſentiam, ut

Medici loquuntur, affligunt, cumque uiſcerum ſcirrhos, et cordis, uaſorumque maiorum polypos pro fundamento habent. Tunc enim id euenire poteſt, quod DODONAEVS de Islandis, Scorbuto affectis, memorat, menſae asſidentes, aut res agentes, repente concidere, ac mori. Ceterum non adeo ancipitem, lethalemue eſſe morbi euentum, ſicubi eae, quas memoraui, circumſtantiae abſint, quilibet, opinor, facile iudicabit. Reſtat, ut exponamus de cautione ab iis, quae leuioris eſſe momenti uideri posſint. Primo principiis, ut alibi, ita hic obſtandum, eoque cauendum, ne malum initio negligatur. Recens enim idoneis facile cedit remediis, et uel ſola ſaepe diaeta, aerisque mutatione perdomatur. At, ubi uel, incrementa cepit, uel inueterauit, tunc nihil contumacius. Ergo ueniendum, ergo occurſandum in tempore. *Fronte capillata eſt, poſtica occaſio calua.* De noſtra quidem ſententia cum malum inualuit, firmasque radices egit, fieri uix poterit, ut aeger prorſus, atque omnino reſtituatur. Cauſa, cur ita ſentiamus, haec eſt, partim quod malum per ſe et pertinax, et graue eſt; partim quod maxime huc ſaepius incumbendum, ut neglecta cauſa continente, amoueantur ſymptomata; partim quod ſcorbutici uix ac ne uix quidem iuſtam ſeruent diaetam, praetereaque asſiduum medicinae uſum, qualem Scorbutus in primis ueteranus poſtulat, fere reſpuant. Egregie hanc in ſententiam PECHLINVS: *Plurimorum,* inquit, *morborum foecunda et mater, et ſoror, Scorbutus, aegros, et Medicos mirifice hactenus exercet, uixdum inuento remedio, quod in illa ingluuie, aſſuetaque corporis intemperie certam praeſtet, ac non decepturam ſanationem, redeunte plerumque ad ingenium affectu ſemel inueterato.* Caue deinde promittas ſcorbuti curationem, ſi ſcieris, ſcirrhoſa eſſe uiſcera Scorbuticorum. Nam ubi uel haec induruerint, aut tumoribus ſcatuerint, uel pulmones ulcus conceperint, ibi tum ſpes ſalutis nulla. Tunc ergo quid facto opus. *Rem DEO committe, et conſule tuae famae,* ut Medicorum princeps Latinorum praecepit. Vltra uero progredior, uoloque, ſi animo linquantur aegri noſtri, ne id negligant Medici. Quot aegros tale deliquium ſuſtuli-

dio? Moneo amplius, neque ioculariam putandam ſcorbuticorum Diarrhoeam, neque Lienteriam. Vtraque enim et curatur difficulter, et longo temporis tractu affectos conficit, et Hydrope, aut Tabe lethali terminatur. Quid iam de aegrorum dicam doloribus uentris? Neque hi pro nihilo ducendi. Nam et omnes ſuperant uel dolores Colicos, et EVGALENO ſi credimus, ſaeuiunt nonnunquam adeo, ut uel ipſum peritonaeum inde rumpatur. Dyſenteria tamen rarius laborant ſcorbutici. Quodſi qua ſuperuenerit, acerbior praeſertim, et diutina, mortem affert, inteſtinis ab humorum mordacitate inducto cancro. Solent alioquin Diarrhoeae, et Vomitus, morbis ſuperuenientes, ſalutares eſſe; ſed caue putes eſſe Scorbuto. Etenim uomitus, uitioſorumque humorum ſuperiores, inferioresque reiectiones adeo non iuuant noſtros, ut auctis inteſtinorum uentrisque torminibus, longa conficiant mora, ut ipſa loquitur experientia. Leue alioquin malum Eryſipelas: at graue, in Scorbuticis. Eo uero tractandum hic cautius, ut ne in ulcus degeneret malignum. Demum addo, ne leuisſima quidem ulcuscula contemnenda eſſe. Nam et illa ipſa aegre ſanantur, idque ob ſummam humorum acredinem, partes exulceratas profundius erodentem; praetereaque ideo, quod frequentisſime in Gangraenam degenerare ſolent.

CAVTIO VI.

Caue, putes, in Scorbuto ſemper peccare unius eiusdemque generis acrimoniam.

Quam cautionem ſi neglexeris, fruſtra quaeuis erunt ſaepe antiſcorbutica. Quae ut uaria ſunt admodum, ita pro uaria materiae indole ſcorbuticae propinanda, ſed de his inferius. Cautionem ipſam multi habent inſuper. Vulgus empiricum uno, eodemque Scorbutum omnem metitur modulo: Medicorum autem non rudium alii ſali fixo acri imperium uindicant; alii pro ſale alkali uolatili, paulumque uiſcido acriter propugnant; alii cacochymiam ſalſam, ſeu muriaticam; alii lympham bilem-
… alii ſal acidum ſingulari modo corruptum unice

accuſant. Varia tamen Scorbuti materia: hinc et cuiusque ſpeciale nomen. Neque enim generale datur, idemque omni Scorbuti materiae accommodatum, niſi cum PECHLINO uiſcidam ſalſuginem dicere uelis. Interea et haec ipſa cum uariis uariare poteſt modis: tum etiam uariat. Si qui enim laborant Scorbuto, ii quidem tam afficiuntur multifariam, usque adeo, ut, an ab eadem origine deſcenderit malum, dubitare poſſis. Audi hac de re DOLAEVM, Is ita. *In maſſa ſanguinea latent multae particulae uel acidae, uel muriaticae acidae, quando ſanguis ſcilicet craſſior, et nigricantior apparet; muriaticae uero, ubi conſiſtentia amiſſa tota diffluit. Hodie enim in cibis asſumendis largiores, et prodigales ſumus. Hinc chylus crudus modo citius, modo tardius, ſangnini aſſimilatur. Adeſt enim uel ſal fixum, uel acidum fixum, regibus noſtris ſemper inſidias ſtruens: unde omnia ſymptomata facile deduci poſſunt. Certum enim eſt non ſemper ſcorbutum ab una aliqua ſingulari, et ſimplici cauſa proxima ortum ſuum habere, ac dependere; ſed ſaepe a multiplici. Vix equidem plura ſulphrum ſaliumque genera in Hermeticorum officinis, quam in ſanguine ſcorbuticorum, inuenire eſt. In primis uiis latere cruditatem acidam, nulli dubitamus, cum nunquam uentritulus inſons in hoc malo reperiatur: in ſanguine eſſe lympham acriorem, et ſalinam. Exinde enim tota maſſa circulans inficitur. Non male Scorbutus comparari poteſt cum ſenio, In ſenibus ſal uolatile depreſſum eſt, pauci ſpiritus generantur, lympha acris dominium capit; unde multa ſymptomata, quae Scorbuto communia ſunt. In quibusdam ſubiectis hic affectus ſulphuris Mephitim olet: in aliis, ubi ſalia abundant, ad ſalis fixi naturam, ſeu tartarum, propius accedit: in aliis ſtipticam refert calcanthi aciditatem; in nonnullis alumen ſimulat, aliique ſtygiae atrocitatem perſentire coguntur, tot enim Scorbuti ſpecies, ſeu differentiae dici poſſunt, quot ſunt uitioſae ſanguinis tincturae, e ſalibus diuerſis, et horum diuerſimoda combinatione ortae. Sic et Scorbuti cauſa proxima aliquando ortum habet ab eximio ſanguinis acore, cum particulae ſalinae uniuerſam ſanguinis maſſam infenſiſſima imbuerint aciditate, et id genus alia.* Atque hanc qui-

dem materiae, in ſcorbuto peccantis, diuerſitatem ab eo iam tempore, quo regnare coepit Scorbutus, attenderunt Medici. Hinc enim enatas puto uarias Scorbuti diſtinctiones. Sic ſcilicet diuiſerunt nonnulli Scorbutum in bilioſum, exanthematis, aliisque apertioribus ſymptomatis ſe pandentem: et melancholicum, cuius uirus, quaſi ſub cineribus coopertis latens, facultatum laeſione intrinſeca potius, quam externis eruptionibus dignoſcatur. Alii in calidum, et frigidum diſtribuerunt. Hac illud uolunt diſtinctione, in frigido Scorbuto humores omnes, ſibi cohaerentes, craſſos, et coagulatos, exiſtere, frigusque magis percipi, ac omnia languere, et tumere, ob ſubtiliorum partium depreſſionem: cum contra in calido Scorbuto plures particulae, nexu ſolutae, tumultuentur liberius, calor magis ſentiatur, affligantque haemorrhagiae crebriores, diarrhoeae, imo dyſenteriae, uelox ira, phlogoſes, et eiusmodi. Et hanc quidem Scorbuti in calidum, et frigidum, diſtinctionem omnium maxime notabilem uocat WEDELIVS, quaeque plurimum afferat utilitatis in medendo. Quin et eandem tali explicare conatur modo. *Radicatur autem*, inquit, *Scorbutus calidus in acido bilioſo, cum particulae ſulphureae ſalinis, acidis, acribus, magis acuuntur: frigidus uero radicatur in acido ſero, ubi acidum magis peccat. Scorbutus frigidus nihil aliud eſt, quam melancholia primi generis morboſa, ſiue ſtatus ſeri, particulis fixis, ſalinis, acidis, tartareis, et fluorem adeptis, inquinati: Scorbutus autem calidus eſt melancholia ſecundi generis, quando minori ſeri diluentis, quantitate ſalia acra, acerba, auſtera, pontica, ſulphur abundantius bilioſum explicant, et corrumpunt. In Scorbuto frigido ſalia acida: in calido ſalia alcalia praedominantur: in frigido effectus, et Φαινόμενα obſeruantur frigida; in calido uice uerſa calida.* Hinc uero recentiores a calidis, frigidisque qualitatibus in morborum explicatione uel ab ipſo iam Hippocrate abſtinere iuſſi, qui affirmat, non calidum, frigidum, aut ſiccum eſſe, quod magnam agendi uim habeat, uerum amarum, et ſalſum, et dulce, et acidum, et inſipidum, et acerbum, et ſexcenta alia, partes materiae in Scorbuto peccantis determinare auſi ſunt. Hos inter non ultimus eſt CHARLETONIVS, qui intuens in inſignem ſymptomatum Scorbuti diuerſitatem tria Scorbuti genera

conſtituit, quorum primum a ſanguinis ranciditate, ſiue ſulphureo ſaliniscorpuſculis ſimul exundantibus deduxit: alterum a copia ſalino-fixarum terreſtrium, uel tartarearum particularum immediate oriri credidit: tertii denique ortum, atque fomitem acedini, ſiue ſalino acidis, et ad fluorem deductis particulis, ſanguinem opplentibus, attribuit. Hasque ſalium ſcorbuticorum differentias a ſe inuicem dignoſcere, ut omnino illi ſciendum putauit, qui feliciter curare Scorbutum cupit: ita magnum ſe aggreſſum opus, egregiumque ſe praeſtitiſſe laborem exiſtimauit T. ZWINGERVS, quando, quomodo cauſae cognoſci posſint, his uerbis edocuit. *Itaque Scorbutum a Sulphureo-ſalſa Cacochymia inductum prodere, et indigitare poſſunt Maculae, Exanthemata, Vlcera, Tubercula, Nauſea frequens non ſine Vomitu, Cardialgia, Diarrhoea, uentris Tormina minus acuta et pungentia: frequens ſanguinis Phlogoſis, Scotomia, Vigiliae, Cephalalgiae, cum ardore affligentes, Melancholia ad Maniam inclinans, etc. Scorbutum a Sale fixo, ſalſo, tartareo, productum, indicant magis Dyſpnoea frequens, Praecordiorum anguſtia, Lipothymiae, Palpitatio Cordis, Torpor, Lasſitudo ſpontanea, Motus ſpasmodici, Dolores artuum uagabundi, Arthritisque uaga, Alui ſegnities, Somnusque profundior. In Scorbuto, per acida ſalia copioſa excitato, frequentiores obſeruantur neruorum irritationes, Cutis horripilationes, atque rigores, frigoris ſenſus in occipite, ac Spina dorſi, interdum per membra decurrens: ſpaſmi flatulenti, Conuulſiones totales, Pasſiones hyſtericae, aut hypochondriacae: Aluus modo laxa, modo adſtricta: Triſtitia, et Melancholia, Saliua ſubinde acidula, Vomitus, et Ructus acidi: Exulcerationes cutaneae uarii generis: Cordis tremores, et Palpitationes, Lipothymiae cum ſudore frigido, Odontalgiae, Gingiuae eroſio, et corruptio: Dentium uacillatio, Rheumatiſmus, Tumores ſcirrhoſi, et cancroſi, ac ſimilia. Quodſi denique contingat, ut Symptomata mixta Hominem affligant, mixta quoque Cauſa morbifica credenda erit.* WILLISIVS, ut plerasque ſpeculationes ſuas de natura morborum ex cellis uinariis, et cereuiſiariis deriuauit: ita et Scorbuti differentias iisdem in locis ſe inueniſſe, credidit. Imitatus uidetur hac in re SENNERTVM, qui iam olim ſanguinem in Scorbuto, ſicut uinum in acetum degener alterari putauit. At WILLISIVS paullo aliter ſimili, a uino deſumpto, utitur. Cenſuit enim ille, ſanguinem in craſi ſua conſtare ex particulis, more particularum uini temperatis. Hinc et in uniuerſum more eodem, quo ſoleat uinum, corrumpi ſanguinem. Denique cum multis corrumpi modis queat uinum, modis iisdem, ſimilibusue multas, uariasque in ſanguine affectiones generari. Sigillatim autem, quod ad Scorbuticam ſpectet diatheſin, ad illam reſpiciendam eſſe Dyſcraſian uinorum, qua ſpiritu depreſſo, particulae ſulphureae, ſalinaeque ueluti combinatae exaltentur. Idque duplici fieri modo poſſe. N

praeterquam quod in uappam aut acetum, uina degenerent, eadem nonnunquam a ſpiritu depreſſo, pariter ac ſulphure, et ſale, una exaltari, indeque aut rancida, aut pendula ſiue mucilaginoſa euadere. In utraque mutatione, ſpiritu ſubiugato, particulas ſulphureas, et ſalinas inter ſe implicatas, pollere plus, quam elementa uini ualeant cetera, atque pro indole ſua craſin liquoris, deflectere, attamen non eodem prorſus modo in utroque rem agi. Nam in priore uini dyſcraſia ſulphur potius, quam ſal: at in poſteriore ſal potius, quam ſulphur abundare: quin et alterutrum abundans, excuſſo ſpiritus iugo, alterumſibi aſſociare, ſupraque debitum adeo tenorem attolli. Eadem iam prorſus ratione in ſanguine, quem deprauet Scorbutus, depreſſo ſpiritu, particulas ſulphureas, ſalinasque inuicem innexas tranſcendere, atque eleuari. Nec enim Scorbutum tam a fecibus, ſanguini admixtis, quam a ſanguinis dyſcraſia habituali pendere. Scorbutum namque, altius infixum, non, niſi aegre, ſaepeque prorſus, atque omnino non curari. Ceterum haec omnia, quae de uino diximus, quomodo ad ſanguinem Scorbuticorum applicari debeant, aut posſint, ex ipſo uelim intelligas WILLISIO. Is enimuero ſic loquitur. *Sanguinis dyſcraſiam Scorbuti parentem, pariter ac uini duplicem, nempe ſulphureo ſalinam, ac ſalino-ſulphuream, ſtatuere licet. Cum enim maxima ſit uarietas effectuum, qui Scorbuto accenſentur, omnes ad haec duo quaſi praecipua capita, ſeu uelut binos mali fontes, ſatis apte reuocari posſint, ſcilicet primo, quod ſanguis, miaſmate ſcorbutico tactus, aut praeferuidus exiſtit, in quo nempe ſulphur, praedominio potitum, ſibi ſalem aſciſcit: quapropter iſte rancidior factus inordinate in uaſis efferueſcit, atque recrementa aduſta, nempe ſulphuris, et ſalis concretiones, perpetim a ſe amandat, atque huc illuc diſpergit, quae quidem exterius ſuffuſae maculas, exanthemata, tubercula, aut ulcera producunt: interius uero depoſitae uomitus, cardialgias, diarrhaeas, aut dyſenterias; por ro atroces dolores pariunt. In huiusmodi Scorbutica ſanguinis ranciditate remedia ſolum temperata, ac crebrae phlebotomiae; ac minime cochlearia, raphanus ſilueſtris, aliaque acredine, et incitatione praedita conueniunt: pari quidem ratione, ac uina rancida curantur eximendo e fecibus: inſuper lactis, amyli, ichthiocollae, aliorumque demulcentium infuſione. Vel ſecundo in ſanuine, Scorbutum fouente, ſal praedominio potitum, ſibimet ſulphur adſciſcit: quapropter, iſte non ita feruidus, quia, uini penduli inſtar, craſſus, et quaſi mucilaginoſus, euadit, pigre in uaſis circulatur; uiſcera dum pertranſit infarcire, iisque faeculentias quaſi limoſas, affigere aptus eſt. Taliter affecti, utplurimum ſine exanthematis, aut eruptionibus cutaneis, torpidi, anheloſi, ac enerues fiunt, lasſitudine ſpontanea, pectoris anguſtia laborant; quin et pasſio-*

tur. Porro in huiusmodi diatheſi Scorbutica, remedia calidiora, et ſale uolatili praedita, immo et chalybeata, quae ſanguinem fundunt, et exagitant, maxime ex uſu eſſe ſolent: pari quidem ratione, ac uina pendula tractantur, nempe plurimum conquaſſari, et agitari debent, porro iis calx uiua, alumen uſtum, gypſum, ſal marinus calcinatus, aliaque ſumma acredine praedita, imponuntur. Haec uero omnia utut multis laborent difficultatibus, utut etiam omne ſimile claudicet, ac illa praeterea ſanguinis cum uino comparatio minime probetur omnibus: tamen ueterum exinde opinionem non parum illuſtrari perſuaſum nobis habemus: praeſertim cum ipſe alibi WILLISIVS diatheſin ſanguinis ſcorbuticorum ſulphureo-ſalinam uino rancido aemulam, ueterum dyſcraſiae ſanguinis aduſtae Scorbutoque calido; et diatheſin nitro-ſulphuream uini penduli aemulam, Scorbuto ſic dicto frigido reſpondere, fateatur. ETTMVLLERVS certe tam Charletonianae, quam Williſianae Scorbuti diſtinctioni adeo fauere non uidetur, ut eam neget eſſe eſſentialem, tantummodo natam ex eo, quod pro uarietate conſtitutionis natiuae aegrorum, ſiue pro craſeos ſanguinis, partiumque ſolidarum, et ſeminis diuerſitate fermentum, ſeu odor ſcorbuticus, ſymptomata plus minus diuerſa inferat. Sed tamen ſimul collaudat eas, quas diximus, Scorbuti differentias: eo quidem nomine, quod iuuent ſelectus remediorum concinnitatem, methodumque medendi dirigant, quatenus in altero Scorbuti genere remedia magis temperata, et Venae ſectio, neutiquam contra acriora, et uolatilia oleoſa conueniant; in altero uero remedia magis actiua, et ſale uolatili oleoſo abundantia, martialia item, et quae acidum uberius temperent, ac deſtruant, extolli mereantur. Idem ille calculo et alibi ſuo adductas Scorbuti uarietates approbat, eoquod ſtatuit, difficilioris curationis obſeruari Scorbutum calidum, quam frigidum, cum in illo particulae ſulphureo-ſalinae ſanguinis maſſae intimius iunctae uideantur; in hoc uero laxe magis adhaereſcant ipſi. Venit mihi nunc in mentem recordari C. I. LANGII. Fallor? an ſulphur quouis modo peccans plane a Scorbuto excludere uidetur, quando aliquas Scorbuto differentias largitur. Certe fallor minime. Vir enim iſte peſſimi huius cauſam mali in acrimoniam praeternaturalem ſanguinis coniicit, quam nunc ſalſam pronunciat, nunc acido-ſalſam, quae reſoluendo, uellicando, et erodendo, ſymptomata ſua procreet; utriusque uero naturam ex primarum uiarum cruditatibus, uel ſaliuae ſapore, tanquam criteriis optimis facile cognoſci poſſe ſibi it perſuaſum. Rectius uidetur exiſtimaſſe de materiae, Scorbutum fouentis, uarietate BOERHAVENIVS. Is enim, cauſam Scorbuti proximam eam eſſe ſanguinis indolem, contendit, qua et craſſitie ſimul in una, et tenuitate acri-ſalſa, alcalica, uel acida, in altera laboret parte. Atque eam

perque uniuerſam morbi eundo hiſtoriam explorare, exploratamque diſtinguere praecipit, ac iubet: atque ita quidem, ut in emendatione craſſi ſemper reſpiciatur ad naturam tenuis, et uice uerſa. Tutisſimam omnium autem uiam in definienda peccante Scorbuti materia uidetur SENNERTVS inſtitiſſe. Is enimuero Vir ſummus nec generatim nimis, nec nimis ſpeciatim eam determinauit, ingenue profeſſus, humoris, quem omnium proximam uocat cauſam, naturam plane cognitam non eſſe. Licet enim antecedentem Scorbuti cauſam humorem melancholicum, crudum, ſimulque ichoroſum, ſeu ſeroſum, cui interdum et alii humores crudi, ac corrupti permiſceantur, accuſet: tamen, corruptelam eam, quam ſuſcipiat humorum colluuies melancholicorum, ſeroſorum, tartareorumque, peculiarem, ἄῤῥητον, atque occultam eſſe, pronunciat. Denique mauult Vir iſte profiteri, nos in communibus humano generi ignorantiae tenebris uerſari, et corruptelae huius modum non poſſe ſatis definire, nec, niſi ex effecto diiudicare poſſe, quam ea, quae fundamento nullo nituntur, ad ignorantiam noſtram palliandam affirmare. Sique dicendum, quod res eſt, nondum ſane per ſcientiam, quae rem antegreditur, materia Scorbuti fuit explicata. Ipſe, qui audentius ut in omni fere aegritudine, ita et in Scorbuto in acidum culpam refert ETTMVLLERUS, acidum Scorbutum generans uocat ſui generis, hoc eſt indeterminabile. Atque plane ſic res eſt. Vix enim eſt, ut credam, particularum, ſanguinem ſcorbuticorum inquinantium, uarietatem omnem, uarieque proportionatam mixtionem, ac uarios motus, eorundemque tendentias, exponi ſatis unquam poſſe. Neque tamen idcirco multifaria ſanguinis dyſcraſia negligi, atque obſeruatu indigna uideri debet. Vel illud enim negari nequit, ſalinum principium nunc uiſcidis ſanguinis partibus magis eſſe intertextum, nunc liberum magis, ſuique iuris reperiri, immo uolatile quaſi eſſe, et cum ſulphuris copia coniungi. Hoc ipſum caue, negligas: hoc potius fundamentum curationis, fac, iacias, pariter et delectus antiſcorbuticorum remediorum, quae aduerſa omnino fronte in ſe inuicem incurrere uidentur. Neque tamen haec alia eſſe poterant, cum ipſae, unde Scorbutus enaſcitur, cauſae ſibi aduerſentur. Quare illud tantum modo cauendum, ne promiſcue eiusmodi remedia adhibeantur. Ceterum eorundem habere delectum ſummae opus artis, ut experientisſimus PECHLINVS rem eam uel deſperaſſe uideatur. Is, ubi mirum in modum ſe torſerat in asſignandis remediis, tam alkalini, quam acidi ſalis ſcorbutici copiae accommodatis, in haec tandem erumpit uerba. *Cum modum tenere in illa particularum ignorantia non poſſimus, tutius eſt, et experientiae conuenientius, alia uia ſanationem Scorbuti tentare, et Medicamenta praecipere, quae utrique*